

سرمقاله

بار سنگین

دوستی می‌گفت: «سنگین تر بن چیزی که می‌شناسی چیست؟» گفتم: «چپوه، سرب و…». گفت: «دیدی اشتباه کردی؟» با تعجب پرسیدم: «پس چیست؟» باسختش فکر مرا مشغول کرد. به اعتقاد او سنگین تر بن دنیا باز معنای کلمات است. برخی از کلمات به‌خودی خود سنگین‌اند. بعضی دیگر در جایگاه‌های مختلف سنگین‌اند و برخی هم کاری به سنگینی و سبکی ندارند. همه‌جا یک معنی دارند. «خشونت» از آن دسته‌از کلمات است که هر جا باشد سنگین است. سنگینی تلخی هم دارد. اصلا خشونت هر جا باشد سنگین است؛ علیه هر کسی. اعلامیه جهانی منع خشونت علیه زنان هم نمونه رسمی و جهانی این موضوع است. سنگین است سنگین‌انگر می‌شود انسان و خشونت را در یک سبد در کنار هم قرار داد؟ بعد همه بگویم همه چیز آرام است و من ققدر خوشبختم؟ نه نمی‌شود.

اینجا که حرف از منع خشونت زدیم، یاد لایحه‌ای باید کرد که بیستم فروردین‌ماه امسال کلیات آن در مجلس شورای اسلامی تصویب شد؛ لایحه «ارتقای امنیت بانوان و صیانت از کرامت آنان در برابر هر گونه سوءرفتار» که یکی از خلأهای قانونی ما را قرار است بر کند؛ اما کاملا تحت چارچوب جمهوری اسلامی و موازین مهم آن. در مورد اینکه تدوین قوانین در هر جامعه‌ای طبق روال خود انجام می‌پذیرد و بالتبع در کشور ما هم با نظارت و توجه هر سه قوه در حال انجام است، شکی نیست اما باید درنظر داشت که قبل از تبیین و توضیح ساده از خلأهای موجود و مراحل انجام کار و دغدغه‌های مهم، نباید به نقه‌ها رسید، چرا که نقد یک موضوع، زمانی درست است که اصل موضوع برای فرد واضح باشد.

لایحه‌مذکور که بعد از ۱۳سال به قوه‌مقننه رسیده است، به‌دلیل توجه به سوءرفتارها علیه بانوان، وجه اشتراکاتی با اعلامیه جهانی منع خشونت دارد. بسه همین دلیل در عرف بسه «لایحه منع خشونت» معروف است اما باید بدانیم که نقطه افتراق این دو در هسته تمرکز جمهوری اسلامی ایران در بحث زنان برای اعتلای نظام است: «خانواده»؛ این مهم‌ترین سلول بنیادی اجتماع که قرار است تک‌تک اتفاقات داخل جامعه را از خود آغاز کند و اگر امنیت و آرامش برای تمرین و رشد اعضایش را در این بستر فراهم نکند، ورود افراد به جامعه هر چند پرزدار است.

درنظر نگرفتن خانواده، محورترین موضوع در عدم پذیرش کنوانسیون جهانی منع خشونت علیه زنان توسط جمهوری اسلامی بوده، زیرا در اعلامیه جهانی، زن به‌صورت بخشی جدا از خانواده و جدا از نقش‌های کنشگرانه صحیح خود (که دین اسلام آنها را تنها در خلقت زن می‌بیند) دیده شده و تنها به‌صورت یک گره در شسبکه جهانی درنظر گرفته شده که نه احساسات و نه فطرت زن را شامل می‌شود. حال سؤال این است: «وقتی طبیعت زن در تدوین قوانین درنظر گرفته نشود، می‌توان در اجرا اثر درست قانون را مشاهده کرد؟» در این شماره از ضمیمه هشتپه‌ری خانواده به بررسی اصل لایحه پرداخته‌یم.

آمار سوءرفتار علیه زنان در سال ۱۴۰۱

۷۴درصد از افراد جامعه تا حال به‌دست کم یکبار آزار خانگی را تجربه کرده‌اند. این آمار ۶۴درصد زنان و ۲۶درصد مردان را در برمی‌گیرد.

• بین آسیب‌دیدگان از نظر وضعیت تاهل، تفاوت هست.

قربانیان آزارهای خانگی

آمار خشونت خانگی علیه زنان در ایران و بسیاری از نقاط دنیا به‌طور دقیق و واضح در دسترس نیست. همین باعث می‌شود که امکان تولید راهکارهایی برای مقابله با این مشکل پرچالش‌تر و دشوارتر شود. هرچند که آمارهای مستدلی موجود نباشد و حرفی از این مشکل به‌میان نیاید باز هم پیامدهای چنین خشونت‌ی اثر گذاری بر تمام اعضای جامعه را نمی‌توان نادیده گرفت. چنین خشونت‌ی دامن تمامی افراد جامعه را می‌گیرد. زنان و کودکان در صف نخست آسیب هستند و اعمال انواع خشونت خانگی روی آنها باعث بروز مشکلات روانی، جسمانی و اجتماعی مختلف می‌شود. در جامعه‌ای که نیمی از افراد آن در شرایطی امن و طبیعی زندگی نمی‌کنند، نیمی دیگر هم در آرامش نخواهند بود. از بین‌رفتن توازن و تعادل در هر جامعه‌ای چالش‌های فراوانی را به آن تحمیل می‌کند که خود را در ابعاد مختلف زندگی تمام آدم‌های موجود در آن نشان خواهد داد.

چه زنانی در معرض آزار خانگی با آسیب اجتماعی قرار دارند؟

سوءرفتار انواع مختلفی دارد، مانند خشونت فیزیکی و جنسی، عاطفی یا روانی، اجتماعی – اقتصادی شامل شرایطی مانند عدم‌اجازه برای کار کردن، کسب درآمد، اجبار به کار کردن بدون دریافت دستمزد و آزار خانگی که عمدتا با ضرب و جرح همراه است. با وجود آن که خشونت خانگی ارتباطی به جنسیت ندارد ولی زنان و کودکان آمار بیشتری از سوءرفتار خانگی را به‌خود اختصاص داده‌اند.

باید به این مهم توجه داشت که در ادبیات حوزه اجتماعی بین تعریف زنی که در معرض آزار خانگی قرار دارد و زنی که دچار آسیب اجتماعی شده

سوءرفتار باز زنان و عواقب آن

ارتقای آگاهی و توانمندی زنان

نقش مؤثری در کاهش

خشونت خانگی دارد

آزار خانگی در دوران بارداری

شیوع خشونت خانگی در هر جامعه می‌تواند به‌شدت گسترده شود و مشکلاتی جدی را به‌همراه داشته باشد. زمانی که چنین خشونت‌ی به سمت زنان باردار هم اعمال می‌شود، بروز حوادثی ناگوار و فجایع مختلف دور از ذهن نخواهد بود.

بررسی خشونت خانگی علیه زنان باردار نشان می‌دهد که عواقب آن به شکل‌های مختلفی نمود پیدا می‌کند:

آسیب‌رساندن به زن باردار و به مخاطره‌انداختن سلامت او

تهدید کردن سلامتی نوزاد و آسیب‌رساندن به او

فشارهای وارد بر مادر می‌توانند روی سلامت جسمی و روانی نوزاد در آینده اثرات منفی بگذارند.

دلیل ظلم خانگی چیست؟

اغلب کسانی که در معرض سوءرفتار خانگی قرار دارند، حتی از یادآوری خاطرات تلخ کتک خوردن یا آزار و اذیت جنسی به وحشت می‌افتند و دچار صدمات روحی شدیدی شده‌اند. اینگونه افراد بارها کتک خورده حق ندارند به نقاط خصوصی بدن تو دست بزنند، حق نداری با کسی غیر از والدین در مورد مسائل جنسی و مربوط به نقاط محرمانه و خصوصی خود در گروه آسپ‌دیدگان اجتماعی قرار می‌گیرند. داشتن سابقه زندان، رفتارهای شروروانه و اعتیاد از مواردی است که در این گونه از خانواده‌ها به وفور دیده شده و حتی برخی از آنها پرونده‌های قضایی متعددی دارند. دخترانی که در چنین خانواده‌هایی متولد و بزرگ می‌شوند، ناخوسته در چرخه آسیب قرار می‌گیرند. برای آنها، خانه مکانی نامن است و زندگی در چنین مکان نامنی هر روز بر آنها سخت‌تر می‌گذرد. در پاسخ به این سؤال که آیا آگاه بودن دختران نقشی در کاهش آزارهای خانگی علیه زنان دارد یا خیر؟ باید گفت: به‌طور حتم آگاهی، افق دید انسان را روشن می‌کند و نقطه مقابل ظلمات فکری است.

ای آموزش همیشه مؤثر بوده است؟

اگر دختران و حتی پسران را از کودکی آموزش دهیم که نباید کسی را کتک بزنی و یا اجازه بدهی کسی تو را کتک بزند، حق نداری به نقاط خصوصی بدن کسی دست بزنی یا کسی حق ندارد به نقاط خصوصی بدن تو دست بزند، حق نداری با کسی غیر از والدین در مورد مسائل جنسی و مربوط به نقاط محرمانه و خصوصی خود را بالا بپرنند. در واقع آگاهی او را در مواجهه با آزار خانگی بالا برده‌ایم.

آموزش این موارد، حالت پیشگیرانه دارد اما نه برای بچه‌هایی که در خانواده‌هایی زندگی می‌کنند که آسیب‌های اجتماعی، اعتیاد و… معرض آسیب و آزار خانگی قرار دارند، یا جمله فعالیت‌های پیشگیرانه‌ای است که آسیب‌های اجتماعی را برای آنها کاهش خواهد داد.

انواع آزار خانگی در حالت کلی (منبع: پزشکی قانونی)

کتک‌خوردن: **۱۸** %

هل داده‌شدن: **۱۵** %

مشت‌خوردن: **۱۳** %

کمریند و شلاق: **۸** %

سیلی‌خوردن: **۱۷** %

لگد خوردن: **۱۳** %

پرت‌شدن: **۱۱** %

داغ روی بدن: **۲** %

خانواده‌ها

خانواده‌ها

از همسرش کتک می‌خورد یا دختری که از اعضای خانواده‌اش کتک می‌خورد یا حتی مورد تعرض و آزار جنسی قرار می‌گیرد، اثر بخش نیست. در چنین خانواده‌هایی زور و مکتت فرد آزارگر به قدری زیاد است که دختر یا زن از مقابله با او می‌ترسد. این بدان معنا نیست که راهی جز تحمل این‌گونه آزارها ندارد. خیر! آنها باید توانمندی و قدرت تاب‌آوری خود را بالا ببرند. سراغ مهارت‌آموزی بروند تا بتوانند از نظر مالی و کسب درآمد، به استقلال برسند تا راه نجاتی برای خودشان پیدا کنند.

آموزش و توانمندسازی در خانواده‌هایی که در معرض آسیب و آزار خانگی قرار دارند، از جمله فعالیت‌های پیشگیرانه‌ای است که آسیب‌های اجتماعی را برای آنها کاهش خواهد داد.

اما خاطره تلخی که از یسادم نمی‌رود مربوط به سال گذشته است. وقتی ۲دختر جوان که از قضا دختر عمو هم بودند را با حالت نیمه‌جان به بیمارستان آوردند. خانم‌هایی که سستی نداشتند و از خانه فرار کرده بودند. ماجرا از این قرار بود که پدرها و برادرهای این دو دختر بعد از خبردارشدن از فرار آنها دنبال‌شان می‌روند و نزدیک به شهر گیرشان می‌آورند. در خیابان و جلوی چشم همه کتک‌شان می‌زنند تا جایی که مردم برای میانجیگری جلو می‌آیند و متوسل به نیروی انتظامی می‌شوند.

قضیه به دادگاه کشیده می‌شود. دادستان برای فیصله‌دادن به موضوع سازش را پیشنهاد می‌دهد و با گرفتن تعهد دخترها را به‌دست پدرها می‌سپارد. اما هنوز از شهر خارج نشده بودند که پدرها همراه با دیگر کسانی که همراهشان بودند دخترها را به‌شدت کتک می‌زنند و یا جاقو زخمی‌شان می‌کنند. بعد هم به تصور اینکه مرده‌اند در گوشه‌ای رها می‌شوند. دخترها توسط اهالی آن منطقه پیدا شده و به بیمارستان فرستاده می‌شوند. وقتی دیدمشان بیشتر به چنانزای شبیه بودند. در بخش مراقبت‌های ویژه بیمارستان بستری شدند.

دغدغه من این بود که از این پس چه شرایطی را پشت‌سر خواهند گذاشت. از این‌رو به اورژانس اجتماعی نامه‌نگاری کردم و خواستم که ایشان را به‌خانه امن انتقال دهند. اما حاصلش این شد که گفتند: «شهرستان شما خانه امن ندارد.» می‌دانستم اگر این‌بار به‌خانه برگردند حتما کتک خواهند هسند از این‌رو به سازمان بهزیستی کل کشور نامه زدم و درخواست کمک کردم. نتیجه دوندگی‌های من این شد که برای آنها اتاقی درنظر گرفته شود تا مدتی اسکان داشته باشند.

اما مشکل اصلی زمانی بود که دوره ماندن‌شان در خانه امن به پایان رسید. دست به دامن دادستان شهر شدم. دوراندیشی او کارساز شد و حکم قضایی داد: «دخترها مشروط به داشتن رفاه و امنیت به‌خانه برمی‌گردند. هیچ‌کس حق آسیب‌زدن به آنها را ندارد و گرنه راهی زندان خواهد شد.» بعد هم کارشناس اورژانس اجتماعی را موظف کرد هر هفته از شرایط زندگی آنها گزارش بگیرد.

خانواده‌ها

سپیده‌علیزاده: اگر دختران و حتی پسران را از کودکی آموزش دهیم که نباید کسی را کتک بزنی و یا اجازه بدهی کسی تو را کتک بزند، حق نداری به نقاط خصوصی بدن کسی دست بزنی یا کسی حق ندارد به نقاط خصوصی بدن تو دست بزند، حق نداری با کسی غیر از والدین در مورد مسائل جنسی و مربوط به نقاط محرمانه و خصوصی بدنت صحبت کنی و… در واقع آگاهی او را در مواجهه با آزار خانگی بالا برده‌ایم

کدام مراجع و نهادهای اجتماعی مسئول رسیدگی به سوءرفتار خانگی هستند؟

افرادی که مورد تعرض و آزار جسمی یا به‌عبارتی، خشونت خانگی قرار می‌گیرند، می‌توانند با اورژانس اجتماعی ۱۲۳ سازمان بهزیستی تماس بگیرند تا از مشاوره و کمک مددکاران این مرکز استفاده کنند. زنان و دختران در معرض آسیب اجتماعی یا آسیب دیده اجتماعی و دختران و پسران فراری از منزل از جمله گروه‌های هدف اورژانس اجتماعی به‌شمار می‌آیند. بهزیستی خدمات خوبی را برای گروه‌های هدف ارائه می‌دهد، اما آیا تعداد مراکز نگهداری یا مددکاران اجتماعی بهزیستی برای رسیدگی به مشکلات زنان و دخترانی که از خشونت خانگی رنج می‌برند، کافی است؟ یا قوانین سختگیرانه‌ای در حمایت از این زنان و دختران وجود دارد؟ موارد بسیاری داشته‌یم که دختران در معرض آزار خانگی، از خانه فرار کرده و مدتی هم در مراکز شبانه‌روزی افراد بی‌خانمان اسکان داده شده‌اند اما به محض اینکه خانواده‌های آنها مطلع شده‌اند، حتی اگر